

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปัจจุบันในสังคมชนบทและสังคมในเมืองมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและการศึกษา อัตราการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนผลกระทบที่ได้รับจากการเปลี่ยนแปลงนั้นแตกต่างกันไป แต่สังคมโดยทั่วไปแล้วไม่อาจหลีกเลี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงได้ ฉะนั้นกระบวนการเรียนรู้อาจเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไปหรือแบบก้าวกระโดด ซึ่งในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะศึกษาถึงเรื่องบทบาทและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนท้องถิ่นเนื่องจากการบูรณะวัดร่องขุน พ.ศ. 2540 – 2553 โดยผู้ศึกษาได้นำแนวคิดและทฤษฎีมาใช้ในการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

2.1 ภาพรวมสภาพทั่วไปของตำบลป่าอ้อดอนชัย ที่เป็นที่ตั้งของวัดร่องขุน

2.2 แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

2.2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง

2.2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปรับตัว

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4 กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

2.1 ภาพรวมสภาพทั่วไปของตำบลป่าอ้อดอนชัย ที่เป็นที่ตั้งของวัดร่องขุน จังหวัดเชียงราย

ตำบลป่าอ้อดอนชัยเป็นตำบลหนึ่งใน 15 ตำบลของอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย มีเนื้อที่ประมาณ 65 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 40,625 ไร่ สภาพพื้นที่ย่านกลางของตำบลเป็นที่ราบลุ่ม พื้นที่ด้านทิศใต้เป็นเนินเขาสลับทุ่งโล่งติดกับเทือกเขาคอยปุย ทิศตะวันตกติดเทือกเขา คอยฮาง บริเวณที่ราบลุ่มย่านกลางของตำบล มีแม่น้ำแม่ลาว,น้ำแม่กรณ์ไหลผ่านเป็นย่านที่ตั้งที่อยู่อาศัย และประกอบกิจกรรมที่สำคัญของตำบล

ตำบลป่าอ้อดอนชัยแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 21 หมู่บ้าน มีประชากร รวม 9,963 คน มีจำนวน 3,926 ครัวเรือน ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรมเป็นหลัก อาทิ การทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงปลา ทำไร่นาสวนผสม ส่วนเวลาว่างจากฤดูทำนาก็จะประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปเสริม นอกจากนี้ยังประกอบอาชีพทางด้านพาณิชย์ การทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน การบริการต่างๆ เช่น โรงสี ร้านขายของชำ ร้านอาหาร กิจการหอพักนักศึกษา และมีประชากรอีกจำนวนหนึ่งประกอบอาชีพรับจ้างในโรงงาน อุตสาหกรรมและหน่วยงานของทางราชการ ตลอดจนรับราชการและรัฐวิสาหกิจ

สภาพสังคมทั่วไปตำบลป่าอ้อดอนชัย ด้านการศึกษามีโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 1 แห่ง โรงเรียนอาชีวศึกษา จำนวน 3 แห่ง และสถาบันอุดมศึกษาจำนวน 1 แห่ง ด้านการศาสนา มีวัดและสำนักสงฆ์ จำนวน 11 แห่ง ด้านการสาธารณสุขประกอบด้วยสถานีอนามัยประจำตำบล จำนวน 2 แห่ง และสถานพยาบาลเอกชน 7 แห่ง ด้านความมั่นคง ประกอบด้วย ตู้ยามตำรวจ จำนวน 2 แห่ง ศูนย์อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จำนวน 1 แห่ง และอาสาสมัครตำรวจชุมชน ที่มีทั้ง 21 หมู่บ้าน

2.2 แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องปกติของธรรมชาติและของสังคมมนุษย์สำหรับสังคมมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ ที่ทำให้ต้องมีการปรับตัว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม

ความหมายของการเปลี่ยนแปลง

สังคมทุกสังคมถือว่าเป็นระบบหนึ่งที่พบว่าไม่เคยหยุดนิ่ง และจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ตลอดจนผลกระทบที่ได้รับจากการเปลี่ยนแปลงนั้นแตกต่างกันไป แต่สังคมมนุษย์โดยทั่วไปแล้วไม่อาจหลีกเลี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงได้ ชุมชนทุกชุมชนจะอยู่ในขบวนการที่ค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปที่ละเล็กทีละน้อย ค่อยเป็นค่อยไป คือเปลี่ยนจากชนบทไปสู่ชุมชนเมืองอย่างต่อเนื่องอย่างเห็นกัน ได้ชัดเจนในปัจจุบัน ทั้งนี้เนื่องจากในเมืองย่อมมีกิจกรรมและพฤติกรรมของประชาชนเป็นไปตามสภาพแวดล้อมของเมืองที่เต็มไปด้วยผู้คนซึ่งมีอาชีพต่างๆ กันไป

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2530) กล่าวถึงแนวคิดของทฤษฎีวิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่า ชุมชนจะเปลี่ยนแปลงสภาพจากความเรียบง่ายไปสู่สภาพที่ซับซ้อน และปรับตัวจากชุมชนชนบทกลายเป็นชุมชนเมือง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงชุมชนนี้เน้นการเปลี่ยนแปลงของการจัดการทางสังคม แสดงความแตกต่างทางสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีการช่วยเหลือร่วมมือกัน มีการพึ่งพาอาศัยกัน มีความผูกพันทางจิตใจ มีข้อตกลงที่เป็นธรรมชาติ ไม่เป็นทางการ เมื่อชุมชนมีขนาดใหญ่ขึ้นและซับซ้อนมากขึ้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล จะเปลี่ยนเป็นแบบที่มีลักษณะการติดต่อกันอย่างเป็นทางการ มีการควบคุมที่เป็นบรรทัดฐานทางสังคม

การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ

การเปลี่ยนแปลงด้านนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงเรื่องปากเรื่องท้อง ได้แก่การค้าขาย การบริการต่าง ๆ กล่าวโดยย่อก็คือ เรื่องเกี่ยวกับรายได้นั่นเอง เดิมเศรษฐกิจของคนไทยเราขึ้นอยู่กับ

กับการเกษตรแบบผลิตพอกินพอใช้ แต่เมื่อเข้าสู่กระแสเศรษฐกิจโลก การผลิตเปลี่ยนไปเป็นเพื่อการค้าต้องมีการลงทุนโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการเพิ่มผลผลิต เพิ่มคุณภาพ เพื่อจะได้ราคาดี

ในด้านอุตสาหกรรม มีการส่งเสริมอุตสาหกรรมและการบริการ เช่น การค้าขาย ธุรกิจท่องเที่ยว การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เป็นกระแสโลกที่เรียกว่าทุนนิยมอุตสาหกรรมและการค้าเสรี ประชาชนถูกครอบงำความคิดในการแสวงหาความสุขความสบายจากการบริโภคสินค้า ซึ่งต้องใช้เงินและหาเงินมาให้ด้านการงานไม่ว่าจะในภาคการเกษตร อุตสาหกรรม การค้าหรือบริการอื่น

สำหรับประเทศไทย การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เกิดจากการกระตุ้นส่งเสริมโดยตั้งใจ คือ ได้มีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เริ่มตั้งแต่ พ. ศ. 2504 จนถึงปัจจุบัน ผลของการใช้แผนพัฒนาฯ ได้ส่งผลใหญ่หลวงทุก ๆ ด้าน ปัจจุบันสังคมในเมืองมักจะเป็นสังคมแบบอุตสาหกรรมมากขึ้น ทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้นในภาพรวม ถ้าพิจารณาเป็นภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การค้า หรือชนบทและเมืองแล้ว ก็จะมี ความแตกต่างกันมากขึ้น จึงเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ในประเด็นต่างๆ เช่น สถาบันครอบครัวล่มสลาย เกษตรกรชาวชนบทยากจนลง ทรัพยากรถูกทำลาย ทั้งหมดเป็นผลกระทบมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจทั้งสิ้น

การที่รัฐบาลได้ลงทุนในการพัฒนาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานต่าง ๆ มากมาย เช่น การสร้างถนนเชื่อมหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลกับเมืองต่าง ๆ และเป็นที่ทราบกันดีว่า ผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาดังกล่าว ทำให้หมู่บ้านที่เดิมเคยมีสภาพเป็นอยู่ง่าย ๆ และมีเศรษฐกิจแบบยังชีพ กลับมาเป็นการผลิตเพื่อการค้า ซึ่งต้องเข้าไปผูกพันกับราคาสินค้าของตลาดระดับประเทศและระดับโลกมากขึ้น

การติดต่อพึ่งพาระหว่างสังคมเมืองกับสังคมชนบทที่มีมากขึ้น ทำให้สังคมเมืองพัฒนาไปสู่สังคมอุตสาหกรรม ซึ่งจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรต่าง ๆ จากชนบทมากขึ้น ทำให้อาชีพจากการทำเกษตรกรรมอย่างเดียวได้กลายเป็นเจ้าของกิจกรรมที่มีใช้การเกษตรต่าง ๆ เพื่อนำทรัพยากรไปป้อนโรงงานอุตสาหกรรมรวมทั้งเป็นกรรมกรในภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ คนรวยที่มีทุนทรัพย์มีแนวโน้มที่จะลงทุนในการขนส่งและการค้า กลายเป็นชาวนาและพ่อค้าหรือเป็นพ่อค้าอย่างเดียว และเมื่อมีการติดต่อระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบทมากขึ้นกว่าแต่ก่อน โดยเฉพาะด้านการแพร่กระจายของระบบการค้า จะก่อให้เกิดการสะสมทุนทรัพย์และเนื่องจากแต่ละคนสะสมได้ไม่เท่ากัน จึงก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนอย่างไม่เคยมีมาก่อน

การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง สังคมและวัฒนธรรม

นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมการส่งออก แม้จะเน้นการพัฒนาชนบท การกระจายรายได้ แต่ในความเป็นจริงการกระจายรายได้ขึ้นอยู่กับการศึกษา ผู้ที่มีการศึกษาสูง ทักษะสูง จะมีโอกาส

ได้ทำงานดี ๆ และได้ค่าตอบแทนสูง ในชนบทแรงงานจึงเป็นผู้ไร้ฝีมือและการผลิตก็อยู่ในภาวะขาดทุน จึงไม่สามารถที่จะมีรายได้ ทำให้ต้องดิ้นรนหางานอื่น ๆ ทำนอกจากการเกษตร

การเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เหล่านี้อย่างเร่งด่วนมาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หลังจากประกาศใช้แล้ว สิ่งที่ต้องสำคัญที่สุดที่จะต้องดำเนินการ คือ การพัฒนากำลังคน เพราะการพัฒนาใด ๆ ที่ไม่พัฒนาคน ย่อมเป็นไปไม่ได้ จึงได้มีการพัฒนาการศึกษาในระดับต่าง ๆ เพื่อผลิตแรงงานออกไปสู่การพัฒนาอุตสาหกรรม การค้า และการบริการ มีการขยายการศึกษา เป็นต้น

นอกจากนี้ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2536) ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมแบ่งเป็น 2 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยภายใน หมายถึง ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมภายในสังคม ซึ่งมองได้ 2 ลักษณะ คือ

1.1 ปัจจัยที่แสดงอย่างเปิดเผยหรือตั้งใจกระทำการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ได้แก่ กระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมการประดิษฐ์สิ่งใหม่

1.2 ปัจจัยที่ไม่ได้แสดงออกอย่างเปิดเผยหรือตั้งใจ ได้แก่ ความตึงเครียดภายในระบบสังคม และการขาดแคลนทรัพยากร ทำให้มีผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นต้น

2. ปัจจัยภายนอก เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นภายนอกของสังคม ปัจจัยที่เห็นได้ชัดก็คือ

2.1 การเปลี่ยนแปลงลักษณะของประชากร ได้แก่ การย้ายถิ่นของประชากร ความแตกต่างด้านอายุ เพศ และการศึกษา เป็นต้น

2.2 การข้ามวัฒนธรรม ได้แก่ การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับชาติอื่นหรือการยอมรับวัฒนธรรมอื่นมาใช้ ทำให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนอกจากปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมแล้ว ยังมีตัวแปรที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั้นมีอยู่หลายตัวแปร คือ

1. นิเวศวิทยา

สภาพทางนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ สามารถกล่าวถึงสภาพนิเวศวิทยาที่อุดมสมบูรณ์พอสมควร ถ้าชุมชนใดอยู่ในสภาพที่มีสิ่งแวดล้อมที่ไม่อุดมสมบูรณ์ ย่อมจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ในอัตราที่ช้ากว่าชุมชนที่อยู่ในสภาพสิ่งแวดล้อมอุดมสมบูรณ์ และยังมีผลต่อการพัฒนาชีวิตของประชากรให้ดีขึ้นอีกด้วย

2. การยอมรับสิ่งใหม่

ทฤษฎีการยอมรับสิ่งใหม่เป็นสิ่งสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมในด้านที่เป็นตัวการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง คือ การแพร่กระจาย คือ การยอมรับสิ่งใหม่ ๆ จากสังคม

อื่น ๆ หรือสังคมภายนอก เรียกได้ว่าเป็นการแพร่กระจายจากสังคมหนึ่งไปสู่ยังอีกสังคมหนึ่ง การแพร่กระจายด้านวัฒนธรรม จะเป็นเรื่องของกรายอมรับค่านิยม ปัจเจกนิยม ความเชื่อมั่นในตัวเองที่ได้ประสบความสำเร็จในชีวิตการทำงานและสังคม ก็จะเปลี่ยนไปจากเดิมในด้านการแพร่ ความเจริญทางการแพทย์ วิทยาศาสตร์ ก็จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบพฤติกรรมการรักษา และการป้องกันการเจ็บป่วย

การเปลี่ยนแปลงทางด้านความเชื่อ

สุพัตรา สุภาพ (2541) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางความเชื่อ มีตัวแทนอยู่ 6 กลุ่ม คือ

1. ครอบครัว จัดว่าเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคมในการให้การอบรมบ่มนิสัยและพัฒนาพฤติกรรมของเด็กเป็นอย่างดี ซึ่งการอบรมของครอบครัวทำได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่นทางตรงเป็นการบอกสอนตรง ๆ ว่าอะไรดี หรือควรหรือไม่ควร ส่วนการอบรมทางอ้อมอาจเป็นการเลียนแบบหรือรับไปโดยไม่รู้สึกตัว

2. กลุ่มเพื่อน เป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของวัยรุ่นเป็นอย่างยิ่ง เพราะเด็กในวัยนี้มีความต้องการที่จะได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนที่ตนเองเข้าร่วมอยู่ด้วย อาจมีการเลียนแบบท่าทางพฤติกรรมหรือเครื่องแต่งกายที่บ่งบอกว่าเป็นพวกเดียวกัน

3. โรงเรียน เป็นเสมือนบ้านหลังที่สองของเด็ก และมีอิทธิพลอย่างมากในการพัฒนาบุคลิกภาพรองจากครอบครัว แต่ในปัจจุบันเด็กสมัยใหม่จะใช้เวลายาวนานในโรงเรียนในการเรียนรู้ความคิดและแนววิชาการต่างๆ เพื่อความก้าวหน้าของชีวิต เนื่องจากเด็กต้องศึกษาเล่าเรียนหลายปีในแต่ละระดับ ทำให้เด็กได้รับคุณค่าและความรู้บางอย่างทั้งแบบรู้ตัวและไม่รู้ตัว

4. กลุ่มอาชีพ ในสังคมมีกลุ่มอาชีพที่แตกต่างกัน และแต่ละกลุ่มก็มีคุณลักษณะที่เฉพาะแตกต่างกันไป การขัดเกลาจึงอาจจะยากกว่าเด็ก เพราะส่วนมากเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งแต่ละคนมีความคิดความเห็นเป็นแบบฉบับของตนเองอยู่ในใจแล้ว

5. ตัวแทนทางศาสนา ได้แก่ วิศวอาราม พระ นักบวช ผู้สอนศาสนา

6. สื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ เป็นต้น ซึ่งทำให้เกิดการขัดเกลาทางสังคมในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่ ความคิด ความเชื่อ แบบของความประพฤติ อิทธิพลของสื่อมวลชนจะมีมากน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลว่าได้รับการอบรมเลี้ยงดูให้มีเหตุผล เจตคติต่อสิ่งที่ตนได้รับแตกต่างกันไป

ผลของการเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้น จะเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของคนในสังคม เช่น สถาบันทางครอบครัว สถาบันทางการเมือง สถาบันทางการศึกษา และสถาบันทางศาสนา สถาบันครอบครัว ได้เกิดภาวะที่เรียกว่า ล่มสลาย เพราะสังคมได้เปลี่ยนไป เมื่อลูกหลานมีการศึกษาสูง ก็

ต้องการหาเงินที่มีรายได้สูงและแน่นอนกว่าการทำการเกษตรจึงต้องมีการอพยพไปหางานทำในเมือง จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในตัวบุคคล ความเชื่อทางด้านศาสนา ไม่ได้รับผลกระทบมากนัก แม้บ้านเมืองจะเปลี่ยนไป การที่คนในชุมชนจะต้องไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้นทำให้ไม่มีเวลามาร่วมทำกิจกรรมทางศาสนา แต่ยังคงเห็นว่าคนส่วนมากยังยึดมั่นในความเชื่อทางศาสนาและไสยศาสตร์อยู่ จะเห็นได้จากการเข้าร่วมทำบุญในวันสำคัญทางศาสนาตามขนบธรรมเนียม ประเพณี และพิธีกรรมต่าง ๆ และการที่สังคมชนบทได้มีการติดต่อสื่อสารกับสังคมเมืองมากขึ้น การพึ่งพาอาศัยภายในสังคมชนบทน้อยลงระบบครอบครัวและระบบเครือญาติได้เปลี่ยนไป เช่น การศึกษาในสมัยก่อน ได้สอนกันเองภายในครอบครัว ต่อมาหน่วยงานของรัฐ เช่น โรงเรียนได้เข้าไปให้การศึกษาแก่นุตรหลานแทน ธนาคารหรือสหกรณ์ให้ชาวบ้านกู้ยืมเงินแทนที่จะกู้จากญาติพี่น้อง เป็นต้น

มัวร์ (Moore อ้างในศิริลักษณ์, 2534) ได้เสนอข้อสรุปเกี่ยวกับธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันว่ามีลักษณะดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงในสังคมหรือวัฒนธรรมใด ๆ จะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอและเป็นปกติ
2. การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างโดดเดี่ยว แต่จะมีผลกระทบอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านเวลาและพื้นที่
3. เมื่อการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้ทุกหนทุกแห่งจึงสามารถก่อให้เกิดผลกระทบต่อเนื่องไปยังทุกหนทุกแห่งได้ในทำนองเดียวกัน
4. ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการวางแผนหรือผลกระทบจากการเสนอนวัตกรรมใหม่ จะมีมากกว่าผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง
5. เทคโนโลยีทางด้านวัตถุและความคิดทางด้านสังคมใหม่ มีการขยายตัว และเผยแพร่อย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดผลกระทบที่สะสม แม้บางเรื่องจะล่าสมัยก็ตาม
6. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะส่งผลกระทบต่ออย่างกว้างขวางต่อบุคคล และสังคม เนื่องจากโอกาสที่บุคคลจะติดต่อกันอย่างใกล้ชิดมีมากขึ้น และไม่มีใครหลบเลี่ยงผลกระทบดังกล่าวได้ ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง สรุปได้ 3 ด้าน ดังนี้

1. ผลกระทบที่มีต่อการจัดองค์กรทางเศรษฐกิจ ระบบการผลิตจะเปลี่ยนจากการผลิตเพื่อบริโภคเป็นการผลิตตามกลไกการตลาด สัดส่วนของประชากรภาคเกษตรกรรมจะลดลง มีความต้องการแรงงานฝีมือ เปลี่ยนสัดส่วนคนงานระดับต่าง ๆ ต้องการบุคลากรด้านวิชาชีพมากขึ้น มีการโยกย้ายมากขึ้นและบ่อยขึ้น มีการจำแนกบทบาทและความรับผิดชอบของแรงงานแต่ละ

สาขาชัดเจนขึ้นเพื่อการลงทุน ส่งเสริมการตลาดควบคู่ไปกับการขยายการผลิต และต้องมีการพึ่งพาอย่างใกล้ชิดในระหว่างแต่ละสาขา

2. ผลกระทบต่อ โครงสร้างของประชากรและนิเวศน์วิทยา อัตราการเกิดและอัตราการตายลดลง มีการเพิ่มการควบคุมประชากรและการขยายตัวของเมืองใหญ่

3. ผลกระทบต่อ โครงสร้างสังคม โครงสร้างของครอบครัวจะเปลี่ยน ไปมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น การตัดสินใจในการแต่งงานเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น บทบาทของสตรีมีการเปลี่ยนแปลงไป มีการติดต่อระหว่างวัฒนธรรมมากขึ้นการเปลี่ยนแปลงและการยึดเหนี่ยวทางสังคมให้ความสำคัญแก่การศึกษามากขึ้น การเพิ่มบทบาทของสื่อมวลชนในการรู้หนังสือและวัฒนธรรมเป็นมาตรฐาน การรวมตัวเป็นสมาคมและชมรม การใช้เหตุผลในการนับถือศาสนา การเปลี่ยนแปลงระบบการให้รางวัลและโครงสร้างรายได้ ปรับปรุงประสิทธิภาพของระบบการเมืองและการจัดการ

ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง

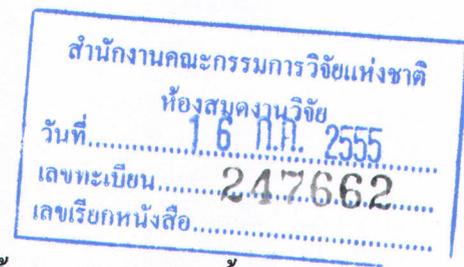
ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สามารถจำแนกและแบ่งกลุ่มได้ดังนี้ (Vago1980:33-62)

ทฤษฎีวิวัฒนาการ (Evolutionary theory) เป็นแนวความคิดที่ได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีวิวัฒนาการทางชีวภาพของชาร์ลส์ ดาร์วิน (Charles Darwin) โดยนักสังคมวิทยาในกลุ่มทฤษฎีวิวัฒนาการเสนอว่า การเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นกระบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นขั้นตอนตามลำดับ โดยมีการเปลี่ยนแปลงจากขั้นหนึ่ง ไปสู่อีกขั้นหนึ่งในลักษณะที่มีการพัฒนาและก้าวหน้ากว่าขั้นที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมที่มีรูปแบบเรียบง่ายไปสู่รูปแบบที่ซับซ้อนมากขึ้น และมีความเจริญก้าวหน้าไปเรื่อย ๆ จนเกิดเป็นสังคมที่มีความสมบูรณ์ ตัวอย่างของนักสังคมวิทยาที่สร้างทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยใช้แนวความคิดวิวัฒนาการมีดังนี้

ออคุสต์ กองต์ (Auguste Comte) เสนอว่า สังคมมนุษย์มีพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ (Knowledge) ผ่าน 3 ขั้นตอน ตามลำดับ คือ จากขั้นเทววิทยา (Theological stage) ไปสู่ขั้นอภิปรัชญา (Metaphysical stage) และไปสู่ขั้นวิทยาศาสตร์ (Positivistic stage)

ลิวอิส เฮนรี มอร์แกน (Lewis Henry Morgan) เสนอว่า สังคมจะมีขั้นของการพัฒนา 3 ขั้น คือ จากสังคมคนป่า (Savage) ไปสู่สังคมอนาอารยชน (Barbarian) และไปสู่สังคมอารยธรรม (Civilized)

เฮอริเบิร์ต สเปนเซอร์ (Herbert Spencer) เสนอว่า วิวัฒนาการของสังคมมนุษย์เป็นแบบสายเดี่ยว (Unilinear) ที่ทุกสิ่งทุกอย่างในจักรวาลมีจุดกำเนิดมาจากแหล่งเดียวกันด้วยและมารวมตัวกัน

ด้วยกระบวนการสังเคราะห์ (Synthesis) ทำให้เกิดพัฒนาการที่ก้าวหน้าขึ้นและซับซ้อนมากขึ้น การพัฒนาของสังคมจะมีวิวัฒนาการเป็นไปตามกฎของธรรมชาติ กล่าวคือ มนุษย์ที่มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมใหม่ ๆ ได้เป็นอย่างดีจะมีชีวิตอยู่รอดตลอดไป และนำไปสู่การพัฒนาที่ดีขึ้นต่อไป

2.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัว

ในชีวิตประจำวันบุคคลต้องเผชิญกับสิ่งแวดล้อมซึ่งเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล หรือเกิดจากสภาพธรรมชาติที่อยู่รอบตัว สิ่งดังกล่าวนี้เป็นเหตุให้บุคคลต้องปรับตัวเพื่อดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของชีวิต โดยธรรมชาติของการดำรงชีวิตมนุษย์จำเป็นต้องดิ้นรนต่อสู้กับปัญหาต่าง ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม หรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในตัวมนุษย์ ซึ่งล้วนแต่เป็นสิ่งรบกวนทำให้เกิดความคับข้องใจ ขัดแย้ง วิตกกังวล เป็นผลให้บุคคลมีความตึงเครียดทางจิตใจและอารมณ์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

โดยธรรมชาติมนุษย์พยายามที่จะรักษาความสมดุลของร่างกายจิตใจและอารมณ์ด้วยตนเอง เพื่อสภาพความสมดุลหรือสุขสบายให้มากที่สุด วิธีที่ใช้เพื่อผ่อนคลายหรือลดความตึงเครียดที่เกิดขึ้นอาจเป็นในรูปปฏิกิริยาหรือความคิด ทุกอย่างจัดว่าเป็นการปรับตัวทั้งสิ้น

นิภา นิธยาน (2530) กล่าวถึง การปรับตัวในความหมายทางจิตวิทยานั้นมิได้พิจารณาถึงการปรับตัวของสิ่งมีชีวิตในสภาพแวดล้อมที่มีวัฒนธรรมเพื่อการอยู่รอดเท่านั้น ทางจิตวิทยามุ่งพิจารณาการปรับตัวในแง่ของกระบวนการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ซึ่งมีทั้งด้านร่างกายและจิตใจ กล่าวคือ การปรับตัวเป็นกระบวนการที่มนุษย์หาสมดุล เมื่อตนเกิดความต้องการ มนุษย์จะหาทางออกเพื่อบำบัดความต้องการทั้งทางร่างกาย และทางสังคม เช่น การกินเพื่อบำบัดความหิว การมีเพื่อนเพื่อให้ได้รับความรัก หรือการยอมรับ เป็นต้น

ควินส์ (Quinn อังในกรรณิการ์, 2546) กล่าวถึง กระบวนการในการปรับตัวว่า อาศัยการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในตัวบุคคลและการเปลี่ยนแปลงภายนอก การเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติ อารมณ์ความรู้สึก แรงจูงใจ ของบุคคลเป็นการปรับตัวภายใน ซึ่งเกิดขึ้นก่อน แล้วจึงส่งผลให้คนเราแสดงพฤติกรรมออกมา เช่น การแสดงบทบาทใหม่ การมีสัมพันธภาพใหม่ เป็นต้น ซึ่งเป็นการปรับตัวภายนอก

พรณี ชูทัย (2538) กล่าวถึง ในเรื่องการปรับตัวนี้ เราจะมุ่งไปสู่แนวความคิดของการปรับตัวในเรื่องที่เกี่ยวกับผลของการคับข้องใจ (Frustration) ความขัดแย้งใจ (Conflict) และความเครียด (Stress) ซึ่งเข้ามาเกี่ยวข้องกับปรับตัวของบุคคลอันเป็นสาเหตุให้บุคคลต้องใช้กลไกในการป้องกันตนเอง (Defense mechanism) การปรับตัวเป็นกระบวนการต่อเนื่อง เกิดจาก

การที่บุคคลพยายามสนองตอบความต้องการที่ตนพอใจ ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคลในทุกแง่ทุกมุม

มัลมและเจมิสัน (Malm and Jamison อ้างในจุฑารัตน์, 2537) ได้อธิบายความหมายของการปรับตัวไว้ว่า เป็นวิธีการที่คนเราปรับตัวให้เป็นที่ไปตามความต้องการของตัวเองในสภาพแวดล้อมซึ่งบางครั้งส่งเสริม บางครั้งขัดขวางและบางครั้งสร้างความทุกข์ทรมาน กระบวนการปรับตัวนี้เกิดจากความจริงที่ว่า มนุษย์ทุกคนมีความต้องการและเราสามารถใช่วิธีการแบบต่าง ๆ ในการดำเนินการให้บรรลุถึงความต้องการนั้น ๆ ในสภาวะแวดล้อมที่ปกติธรรมดาหรือมีอุปสรรคขัดขวางต่าง ๆ กันไป

ลาซาลัส (Lazarus อ้างใน นิภา, 2530) ได้สรุปว่า การปรับตัวประกอบขึ้นด้วยกระบวนการหรือวิธีการทั้งหลายทางจิต ซึ่งมนุษย์ใช้ในการเผชิญข้อเรียกร้องหรือแรงผลักดันภายนอกและภายใน แรงผลักดันภายนอก หมายถึง ข้อเรียกร้องอันเกิดจากสภาพแวดล้อมและสังคม แรงผลักดันภายในเป็นแรงกระตุ้นอันเกิดจากสภาพทางสรีระภายในร่างกายและประสบการณ์ทางสังคมที่ได้เรียนรู้ในอดีต

ปัจจัยที่เอื้อต่อการปรับตัว

การปรับตัวของบุคคล

การปรับตัวเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่จะต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์สิ่งแวดล้อมเพื่อจะได้ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขหรือให้เกิดความสมดุลขึ้น ความสำคัญและจำเป็นของการปรับตัวมนุษย์เกิดมาพร้อมด้วยแรงผลักดันบางอย่างในตัวเองที่ก่อให้เกิดความต้องการจำเป็นหลายประการในชีวิต อาทิ ความต้องการอาหาร น้ำ ออกซิเจน และสิ่งจำเป็นอื่น ๆ เพื่อการดำรงชีวิต นอกจากสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ทางสังคมยังผลักดันให้เกิดความต้องการอีกหลายอย่าง นอกเหนือจากความต้องการทางร่างกายและสรีระอีกด้วย ดังเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า ทุกคนต้องการความอบอุ่นปลอดภัย ความรัก การได้รับความยกย่องนับถือ และความสำเร็จ เป็นต้น ความต้องการทั้งหลายเหล่านี้เป็นแรงขับที่กระตุ้นให้คนเราต่อสู้ดิ้นรนเพื่อให้ได้สิ่งที่ตนปรารถนา และหากทุกคนสามารถได้ทุกสิ่งสมหวังตามที่ใจต้องการและเรียกร้องแล้วปัญหาต่าง ๆ ย่อมไม่เกิดขึ้นได้ แต่ในชีวิตคนเราหาได้เป็นเช่นนั้นไม่

ทั้งนี้เพราะทุกคนที่เกิดมาไม่สามารถอยู่ลำพังคนเดียวได้ทุกคนต้องเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและสังคมนับตั้งแต่สิ่งแวดล้อมในครอบครัว โรงเรียนเพื่อนบ้านและชุมชน โดยมีวัฒนธรรมเป็นแกนกลางในการกำหนดแนวทางการประพฤติปฏิบัติให้เป็นที่ไปตามแบบฉบับที่วางไว้เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเพื่อความเป็นระเบียบและประ โยชน์สุขแก่ทั้งส่วนตัวและส่วนรวม

ด้วยเหตุนี้เอง ทุกคนจึงมีอาจตอบสนองความต้องการทุกอย่างได้ตั้งใจปรารถนา ความรู้สึกขัดแย้ง ความผิดหวัง ความรู้สึกสับสน ความว้าวุ่นใจ ความเคร่งเครียดอันเกิดจากปัญหาและอุปสรรคย่อมเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ จะมากหรือน้อยแตกต่างกันไปในแต่ละชีวิตเท่านั้นเอง ความเคร่งเครียดกดดันภายในจิตใจหรือที่เรียกว่าความคับข้องใจ ย่อมเป็นอุปสรรคขัดขวางการดำเนินชีวิตที่เป็นสุข ดังนั้นคนเราจึงจำเป็นต้องรู้จักปรับตัวเพื่อบรรเทาความรู้สึกคับข้องใจให้เบาบางลงเพื่อที่จะช่วยรักษาคุณภาพแห่งชีวิตไว้ให้ได้ ทั้งนี้จึงกล่าวได้ว่า ความสามารถในการปรับตัวมีความสำคัญยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกคน

การปรับตัวของชุมชน

นอกเหนือจากแรงผลักดันอันเป็นต้นเหตุของความคับข้องใจดังได้กล่าวมาแล้วนี้ ลักษณะโครงสร้างของแต่ละสังคมอันมีวัฒนธรรมเป็นแกนกลางยังมีส่วนสร้างปัญหา และข้อขัดแย้งให้แก่คนในสังคมมากน้อยต่างกันอีกด้วย สังคมที่มีระเบียบประเพณี และวัฒนธรรมยุ่งยากซับซ้อนมากเพียงไร ย่อมสร้างปัญหาและข้อขัดแย้งให้คนในสังคมมากเพียงนั้น ยิ่งสังคมใดได้รับความกระทบกระเทือนทางวัฒนธรรมด้วยเหตุความเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในสังคมก็ตาม คนในสังคมย่อมได้รับความเดือดร้อน และกระทบกระเทือนตามไปด้วยอย่างไม่มีทางหลีกเลี่ยงได้ ทั้งนี้เพราะว่าวัฒนธรรมของคนแต่ละชาติแต่ละกลุ่มเหล่า เป็นสิ่งหล่อหลอมเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ถ้าเกิดมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นในวัฒนธรรมใดก็ตาม ย่อมทำให้แบบแผนการปรับตัวและบุคลิกลักษณะของตัวบุคคลภายในวัฒนธรรมนั้น ๆ เปลี่ยนแปลงตามวัฒนธรรมไปด้วย

การปรับตัวของมนุษย์มีพฤติกรรมที่หลากหลาย การปรับตัวจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลหรือชุมชนได้รับผลกระทบจากภายนอกชุมชนเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงจากภายนอกหรือความเจริญที่ขยายเข้าสู่ชุมชน ซึ่งแต่ละชุมชนจะมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปตามเงื่อนไข องค์ประกอบของชุมชน เป็นต้นว่า ความเชื่อ ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ผู้นำองค์กร และบริบทของชุมชนนั้น ๆ เมื่อชุมชนยอมรับสิ่งใหม่ ๆ เกิดความคล้อยตามและมีการผสมกลมกลืนกับภายนอกแล้ว นั่นแสดงว่าการปรับตัวได้เกิดขึ้น การศึกษาการปรับตัวของชุมชนจึงจำเป็นต้องศึกษาอดีตหรือประวัติศาสตร์ของชุมชนด้วย เพื่อจะได้มองเห็นการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวว่าเป็นอย่างไร เช่น ด้านการผลิต เดิมผลิตเพื่อกินเพื่ออยู่ หากมีเหลือก็แลกเปลี่ยนหรือขาย ปัจจุบันผลิตเพื่อขายซึ่งขึ้นอยู่กับตลาดโลกและพ่อค้าคนกลาง ทั้งยังต้องใช้เทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ การใช้พันธุ์พืช ยาปราบศัตรูพืช ปุ๋ย วิธีการ รวมทั้งระบบชลประทาน เห็นได้ว่าการผลิตในอดีตกับปัจจุบันนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก และยังส่งผลกระทบต่อปรับตัวในด้านความเชื่อ เช่น ประเพณี พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำมาหากินถูกยกเลิกไป ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคล บุคคลกับกลุ่ม กลุ่มกับกลุ่ม และความสัมพันธ์กับสถาบันต่าง ๆ ภายในชุมชนก็

เปลี่ยนไปด้วยเช่นกัน การปรับตัวของชุมชนอันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 ด้าน คือ การผลิต ความเชื่อและความสัมพันธ์ รวมถึงเงื่อนไขที่มีอิทธิพลทำให้ชุมชนต้องปรับตัว

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการปรับตัว

ในปัจจุบันมีทฤษฎีที่กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวไว้หลายทฤษฎีดังนี้

1. ทฤษฎีการปรับตัวของอีริกสัน (Erikson)

Erikson (ดวงเดือน พันธุมนาวิ และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม, 2524, หน้า 10-12) กล่าวว่า ตั้งแต่แรกเกิดเป็นต้นไปนั้น บุคคลมีการพัฒนาทางอารมณ์เชิงสังคมและบุคลิกภาพไปจนตลอดชีวิต โดยบุคคลอาจเป็นผู้ที่สามารถปรับตัวได้มากน้อยเพียงไรในช่วงอายุใดนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ แต่ที่สำคัญที่สุด คือ ความสัมพันธ์กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมคนในช่วงนั้น ๆ ฉะนั้นในวัยทารกจนถึงวัยรุ่น ครอบครัวจึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับความสามารถในการปรับตัว หรือสุขภาพจิตของบุคคลอย่างใกล้ชิด อีริกสัน (Erikson) ได้แบ่งขั้นตอนของการพัฒนาทางอารมณ์เชิงสังคมของบุคคลออกเป็น 8 ขั้น ซึ่งเริ่มตั้งแต่แรกเกิดจนอายุ 80 ปี ความจำเป็นที่จะต้องปรับตัวของบุคคลนั้น อีริกสันเห็นว่าส่วนใหญ่เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ทางความรู้ความสามารถ และความเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางสังคม ส่วนการที่บุคคลจะปรับตัวได้ดีเพียงใดนั้น อยู่กับความสัมพันธ์ของบุคคลนั้น ที่มีต่อผู้แวดล้อมรอบคน โดยผู้แวดล้อมรอบคนจะสามารถช่วยให้บุคคลปรับตัวได้อย่างราบรื่น หรือทำการขัดขวาง หรือผลักดันบุคคลไปในทิศทางที่ทำให้ปรับตัวไม่ได้ก็ได้ นอกจากนี้การที่บุคคลสามารถจะปรับตัวได้ดีเพียงไรนั้น ขึ้นก่อนยังมีอิทธิพลต่อความสามารถปรับตนในขั้นต่อไปของบุคคลนั้นด้วย ทฤษฎีของอีริกสัน ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของครอบครัวในการวางพื้นฐานทางจิตใจ ให้แก่บุคคลตั้งแต่วัยทารกเป็นต้นมา ในขั้นก่อนวัยรุ่นนั้น ครอบครัวอาจจะให้กำลังใจ ให้ความมั่นใจ และชักจูงให้ทารกเด็กเล็กและเด็กโต สามารถพัฒนาทางกล้ามเนื้อและทางสติปัญญา เสริมสร้างความสนใจในงาน ให้เด็ก จนเด็กได้ฝึกฝนจนเกิดความรู้ความชำนาญ และมีความขยันขันแข็งที่จะทำสิ่งต่าง ๆ โดยเฉพาะงานที่ตนชอบและถนัด ส่วนครอบครัวบางประเภท ก็อาจจะเรียกร่องผลักดันเด็กมากเกินไป หรือโอบอุ้มเด็กมากเกินไปจนเด็กไม่สามารถเป็นตัวของตัวเอง เด็กรู้สึกว่ามีใครเข้าใจตนและมีความเห็นขัดแย้งกับครอบครัวอยู่เสมอ เด็กไม่กล้าลองสิ่งแปลกใหม่ รู้สึกว่าตนเองไร้ฝีมือและความสามารถ และเมื่อเป็นเด็กโตก่อนวัยรุ่นก็กลายเป็นคนที่มีปมด้อย

เมื่อมาถึงขั้นวัยรุ่น (อายุ 13-19 ปี) เป็นขั้นการปรับตัวขั้นที่ 5 ตามทฤษฎีของอีริกสัน ในช่วงอายุนี้มีสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสรีระ คือ ความต้องการทางเพศและความต้องการอิสระ ซึ่งทำให้วัยรุ่นดิ้นรน และต่อสู้กับทฤษฎีข้อบังคับทางสังคม ผู้ที่ปรับตัวได้จะเป็นผู้ที่แสดงความสมดุลระหว่างความต้องการของสังคมกับความต้องการส่วนตัว มีอิสระเสรี

พอสมควร แต่ก็ยังยอมรับคำแนะนำจากผู้ใหญ่ สามารถพัฒนาเอกลักษณ์แห่งอีโก้ (Ego-Identity) ซึ่งหมายถึง การเข้าใจว่าตนเองเป็นใครกำลังจะดำเนินชีวิตไปในทิศทางใด และจะเป็นที่ยอมรับนับถือของคนอื่นหรือไม่ มีความเชื่อและค่านิยมทางการเมือง ศาสนา และการเลือกอาชีพอย่างไร ส่วนผู้ที่ปรับตัวไม่ได้ มักจะมีปัญหาทางจิต หรือมีปัญหาทางสังคม ฉะนั้นช่วงวัยรุ่นนี้ บุคคลยังต้องการความอบอุ่นและความเข้าใจจากครอบครัว การอ่อนน้อมอ่อนเบาเพื่อฝึกความเป็นอิสระของบุคคล ฉะนั้นความสัมพันธ์ภายในครอบครัวในช่วงวัยรุ่นนี้ จึงยังมีความสำคัญต่อสุขภาพจิตของเยาวชนอยู่มาก

การวิจัยเพื่อตรวจสอบสมมุติฐานตามทฤษฎีของอีริกสันนี้ ยังมีอยู่น้อย ทั้งนี้เป็นเพราะลักษณะพัฒนาการทางอารมณ์เชิงสังคมนี้ ยังขาดเครื่องมือวัดและตัวแปรอิสระที่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีนี้ได้อ้างอิงการเปลี่ยนแปลงทางสรีระของมนุษย์ซึ่งเป็นสิ่งที่สังเกตและศึกษาได้ไม่ยากนัก ทฤษฎีพัฒนาการทางอารมณ์เชิงสังคมของอีริกสันนี้ เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับสุขภาพจิตมากที่สุด เท่าที่มีอยู่ในปัจจุบันทฤษฎีนี้ช่วยให้เข้าใจว่าปัจจัยอะไรบ้างที่สำคัญต่อการปรับตัวของเด็ก โดยทฤษฎีของอีริกสันนี้ กล่าวว่า เด็กต้องปรับตัวเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสรีระและสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสรีระประกอบกับการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว และพื้นฐานทางจิตใจแต่เดิมของเด็ก รวมสามปัจจัยนี้ จะส่งผลร่วมกันต่อความสามารถในการปรับตัวของบุคคลในแต่ละช่วงอายุ ความสามารถปรับตัวหรือสุขภาพจิตที่ดี ในทฤษฎีนี้ หมายถึง การมีนิสัยรักงานขยันขันแข็ง มีความรับผิดชอบ เสียสละเพื่อส่วนรวม และมีเกียรติยศแห่งตน แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพจิตกับความสุขในชีวิต และการบรรลุถึงความเป็นจริงแห่งตนในขั้นสูง

ฉะนั้นทฤษฎีอีริกสัน จึงมีประโยชน์ในการช่วยอธิบายความเกี่ยวข้องของระหว่างครอบครัวกับสุขภาพจิตของบุคคลในวัยเด็ก ทฤษฎีนี้ได้เน้นวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบรักสนับสนุน และแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ ตั้งแต่วัยเด็กเล็กจนถึงวัยรุ่น นอกจากนั้นทฤษฎีของอีริกสันได้ชี้ให้เห็นข้อขัดแย้งระหว่างบิดามารดากับเด็กซึ่งอาจเกิดได้ทุกระดับอายุ และโดยเฉพาะในวัยรุ่น อันเป็นสาเหตุหนึ่งที่ขัดขวางความสามารถในการปรับตัวของเด็ก นอกจากนี้การปฏิบัติต่าง ๆ ของบิดามารดาต่อเด็กจะเป็นที่พอใจของเด็กเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับความต้องการ และความสามารถในด้านต่าง ๆ ตลอดจนพัฒนาการทางอารมณ์เชิงสังคมของเด็กด้วย

2. ทฤษฎีการปรับตัวของรอย (Roy)

รอย (Roy & Andrew, 1991, pp. 33-35) ได้อธิบายถึง การปรับตัวทางสังคมไว้ว่า หมายถึง พฤติกรรมการตอบสนองของบุคคลเมื่อเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตนเอง หรือสิ่งแวดล้อมของตนเอง เพื่อปรับสภาพสมดุลทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคม ซึ่งรอย (Roy) เชื่อว่าคนเราประกอบด้วย กาย จิต สังคม (Man in a biopsychosocial being) เป็นหน่วยเดียวกันที่ไม่อาจ

แบ่งแยกได้ (Unified whole) องค์ประกอบทั้งสามนี้มีความสัมพันธ์ต่อกัน ทำงานผสมผสานเป็นหน่วยเดียวกัน เพื่อคงสภาพปกติสุขหรือภาวะสุขภาพดี สาเหตุใดก็ตามที่มีผลต่อกายย่อมส่งผลกระทบไปยังจิตใจและสังคมด้วย ดังนั้นบุคคลจึงต้องมีการปรับตัวเพื่อรักษาสมดุลของร่างกาย จิตใจ และสังคม บุคคลที่ประสบความสำเร็จในการปรับตัวจะมีความมั่นคงในชีวิต พฤติกรรมที่แสดงให้เห็นคือ มีสุขภาพดี ยอมรับความเป็นจริง มีความพึงพอใจในชีวิต ส่วนผู้ที่ประสบความสำเร็จล้มเหลวในการปรับตัวก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพ ไม่ยอมรับความจริง เสรีซึม กลไกที่บุคคลใช้ในการปรับตัวเพื่อรักษาสมดุลประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

1. กลไกการควบคุม (regulator mechanism) เป็นกลไกการปรับตัวที่เกิดขึ้นอัตโนมัติ โดยที่บุคคลไม่รู้สึกรู้สีกตัว เป็นการทำงานร่วมกันของระบบประสาท ระบบต่อมไร้ท่อ การรับรู้และการตอบสนองเพื่อที่จะควบคุมการทำงานของร่างกายให้อยู่ในภาวะสมดุล

2. กลไกการรับรู้ (cognator mechanism) เป็นกลไกการปรับตัวที่เกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ ซึ่งเกี่ยวกับกระบวนการทางจิต สังคม ที่บุคคลใช้ในการปรับตัวให้เข้ากับภาวะเครียด บุคคลจะเรียนรู้การปรับตัวในส่วนนี้ จากทักษะการเข้าสังคม ประสบการณ์แก้ปัญหาในสถานการณ์ที่คล้ายคลึงและระดับการศึกษาซึ่งเป็นการทำงานของสมองในระดับสูง

กลไกการปรับตัวทั้ง 2 ส่วนจะเกิดควบคู่กันเสมอ ทำงานร่วมกันเสมือนว่าเป็นหน่วยเดียวกัน โดยสิ่งเร้าที่ผ่านเข้ามาทางกลไกควบคุมแล้วส่งต่อไปที่กลไกการรับรู้

รอยได้วิเคราะห์ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ตามหลักของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) มาเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจธรรมชาติของคนซึ่งเชื่อว่ามนุษย์ต้องการปรับตัวเพื่อคงไว้ซึ่งความต้องการพื้นฐานที่เป็นดัชนีบ่งชี้ความมั่นคงของชีวิต ซึ่งได้จากการที่บุคคลมีความมั่นคงทางด้านร่างกายและความมั่นคงทางด้านสังคม สามารถแสดงออกมาเป็นพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลจากกลไกการควบคุมและกลไกการรับรู้ แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ

1. พฤติกรรมการปรับตัวตามความต้องการของร่างกาย (physiological needs) เป็นการตอบสนองของบุคคลทางด้านร่างกาย พฤติกรรมจะปรากฏออกมา เป็นการทำงานของเนื้อเยื่อ อวัยวะและระบบ ซึ่งประกอบเป็นร่างกายของมนุษย์ เพื่อตอบสนองความมั่นคงทางด้านร่างกาย (physiologic integrity) ซึ่งพิจารณาได้จากการตอบสนองขั้นพื้นฐาน (Basic Need) ได้แก่ ความต้องการออกซิเจน อาหาร การขับถ่าย การทำกิจกรรมและการพักผ่อน การตอบสนองในด้านต่าง ๆ ต้องอาศัยความรู้สึก การควบคุมน้ำและเกลือแร่ การทำงานของระบบประสาทและระบบต่อมไร้ท่อ โดยมีกลไกการควบคุมเป็นตัวเชื่อมโยงการทำงานและตอบสนองออกมาเป็นพฤติกรรม การปรับตัวเป้าหมายสูงสุดของการดำรงชีวิตในภาวะปกติสุข คือ สมดุล ซึ่งมนุษย์พยายามปรับ

รักษาภาวะเช่นนี้ไว้ ถ้าผลการปรับตัวไม่สามารถก่อให้เกิดการตอบสนองในทางบวกได้ก็จะปรากฏเป็นพฤติกรรม การปรับตัวในทางลบหรือล้มเหลว (Maladaptation Behavior)

2. พฤติกรรมการปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ (self-concept) นอกเหนือจากการปรับตัวเพื่อให้ได้มาซึ่งความต้องการทางด้านร่างกาย มนุษย์จำเป็นต้องมีความมั่นคงทางด้านจิตใจ (Psychic Integrity) และสิ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการคงไว้ซึ่งความมั่นคงทางจิตใจคือ ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองอันเกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ตลอดจนการปะทะสัมพันธ์กับผู้อื่น ในทางจิตวิทยาเชื่อว่าพฤติกรรมทุกอย่างของมนุษย์เป็นผลจากความนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเอง บุคคลที่มีความเชื่อมั่นและมองเห็นคุณค่าของตนเองจะมีการปรับตัวต่อสภาวะกดดันต่าง ๆ ดีกว่าบุคคลที่มีความรู้สึกต่อตนเองในทางลบ

3. พฤติกรรมการปรับตัวตามบทบาทหน้าที่ (role function) การแสดงบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ ของบุคคลได้เหมาะสมทั้งทางด้านพฤติกรรม การแสดงออก อารมณ์และความรู้สึกเป็นการตอบสนองความต้องการ และเพื่อคงไว้ซึ่งความมั่นคงทางสังคม (Social Integrity) ในสถานการณ์ใดก็ตามที่บุคคลไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของตนได้ บุคคลต้องมีการปรับตัว เพื่อให้การแสดงบทบาทของตนเป็นไปตามปกติหากจะสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับปัจจัยการปรับตัวของบุคคลนั้น

4. การปรับตัวด้านการพึ่งพาหะหว่างกัน (interdependence) ความจริงทางสังคมอีกประการหนึ่งคือ การที่คนเราต้องการมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ถือเป็นความต้องการพื้นฐานของบุคคลที่คงไว้ซึ่งความมั่นคงทางสังคม (Social Integrity) ด้วยประการหนึ่งความพอเหมาะระหว่างการพึ่งพาตนเอง (Independence) การพึ่งพาผู้อื่น (Dependence) และการให้ผู้อื่นได้พึ่งพาตน มีส่วนช่วยให้เกิดความมั่นคงทางด้านจิตใจและสังคม โดยปกติบุคคลพยายามคงไว้ซึ่งความเป็นตัวของตัวเองและยอมพึ่งพาอาศัยผู้อื่น ในขอบเขตที่ตนเองและสังคมยอมรับ

สาเหตุของการปรับตัว

นิภา นิธยาชน (2530, หน้า 71-87) กล่าวว่า การปรับตัวเกิดจากสาเหตุที่มนุษย์ต้องเผชิญกับแรงผลักดันที่มีอิทธิพลสำคัญกับการปรับตัว 2 ประการคือ

1. แรงผลักดันภายนอก หรือชื่อเรียกร็องอันเกิดจากสภาพแวดล้อม และแรงผลักดันที่ชื่อเรียกร็องของสังคมหรือบุคคลที่มีความสัมพันธ์กัน

2. แรงผลักดันภายใน ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นภายในตัวบุคคล ซึ่งเกิดจากสภาพทางสรีระ ได้แก่ ความต้องการสิ่งที่เป็นในการดำรงชีพ เช่น อาหาร น้ำ อากาศ ความอบอุ่น การพักผ่อนนอนหลับที่เพียงพอ อีกประการหนึ่งคือ จากประสบการณ์ทางสังคมที่บุคคลนั้นได้เรียนรู้ในอดีต หรือประสบการณ์ที่ผ่านมา เรียกอีกนัยหนึ่งว่า “เหตุจูงใจทางสังคม” ได้แก่ ความต้องการจะมีเพื่อนฝูง

ความต้องการความรัก ความต้องการความสำเร็จ และการเป็นที่ยกย่องนับถือ ซึ่งแรงกระตุ้นภายในทั้งสองประการดังกล่าวนี้มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน ในการทำให้บุคคลเกิดความสุขหรือความทุกข์ตลอดจนในการกำหนดพฤติกรรมการปรับตัวของบุคคลด้วย

กันยา สุวรรณแสง (2533, หน้า 65-66) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดการปรับตัวมีดังนี้

1. แรงขับและความต้องการ (Drive and Need) ในชีวิตของบุคคลมีความต้องการพื้นฐาน เช่น ความต้องการทางกาย (Physical Need) และความต้องการทางจิต (Psychological Need) ความต้องการทั้งสองนี้ ทำให้เกิดแรงขับ เช่น เกิดความหิว เป็นแรงขับให้มนุษย์ดิ้นรนแสวงหา เพื่อสนองความอยากของตน ถ้าเกิดอุปสรรคมาขัดขวางไม่สามารถบำบัดความอยากได้ ร่างกายก็จะแสดงพฤติกรรมออกมาในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้คลายความกระวนกระวาย อันเนื่องมาจากความอยาก พฤติกรรมที่แสดงออกมาเพื่อคลายความทรมานทรมานนี้ เรียกว่า การปรับตัว

2. แรงกระตุ้นจากสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว หรือการที่มีสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ทำให้คนมีปัญหาในการปรับตัวให้ทันตามสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป มนุษย์ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสังคม มีปัญหาเข้าแถมมาให้แก่ตลอดเวลา ถ้าแก้ได้ก็มีความสุข ถ้าแก้ไม่ได้ก็เกิดความคับข้องใจ กระวนกระวายใจ จึงหาทางปรับตัวโดยวิธีการต่าง ๆ

3. เจตคติ ความสนใจ จุดมุ่งหมายของคนเปลี่ยนแปลงไป จึงจำเป็นต้องปรับพฤติกรรม

วารินทร์ สายโอบเอื้อ และสุนีย์ ธีรดากร (2522, หน้า 159-160) อธิบายสาเหตุของการปรับตัวว่าอาจเกิดขึ้นจากสิ่งต่อไปนี้

1. ไม่สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของตนเองได้ ซึ่งอาจเป็นเพราะอุปสรรคที่มาจากตัวเองหรือผู้อื่น มีผลทำให้บุคคลเกิดความไม่สบายใจ และความคับข้องใจตามมานักจิตวิทยาแบ่งความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ไว้หลายอย่างด้วยกัน โดยเฉพาะมาสโลว์ (Maslow) ได้จัดลำดับความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 5 ชั้น ดังนี้

1.1 ความต้องการด้านร่างกาย

1.2 ความต้องการความปลอดภัย

1.3 ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ ได้แก่ ความต้องการความรัก ความอบอุ่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนเข้าร่วมเป็นสมาชิกของหมู่คณะ

1.4 ความต้องการได้รับการยกย่องนับถือ ได้แก่ ความต้องการชื่อเสียงเกียรติยศ ความร่ำรวย ฐานะทางสังคม การยอมรับนับถือตัวเอง และการยอมรับจากสังคม

1.5 ความต้องการสัจการแห่งตน ได้แก่ ต้องการเข้าใจตนเองอย่างถ่องแท้ เข้าใจความเป็นจริงของชีวิตและสรรพสิ่งทั้งหลาย ต้องการใช้พลังความสามารถของตนเองให้เต็มที่ เพื่ออุทิศตนให้

เป็นประโยชน์แก่วิทยากร และมวณมนุษย์ ซึ่งเป็นความต้องการที่อยู่เหนือความต้องการเกี่ยวกับชื่อเสียง เกียรติยศ ความร่ำรวยหรือการกระทำเพื่อตนเอง

2. เกิดความขัดแย้ง หมายถึง การที่บุคคลไม่สามารถจะตัดสินใจเลือกการกระทำทั้งสองอย่างได้ในขณะเดียวกัน แต่ต้องเลือกกระทำเพียงอย่างเดียว ความขัดแย้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะคือ

2.1 ความขัดแย้งในทางบวก เป็นความขัดแย้งที่เกิดจากการที่จะต้องเลือกเพียงอย่างเดียวในสิ่งที่ตัวเองชอบเท่า ๆ กัน ตั้งแต่สองถึงสามอย่างขึ้นไป ยิ่งชอบมากยิ่งเลือกยาก กว่าที่จะเลือกได้ต้องใช้เวลา ถึงเลือกแล้วก็ยังเสียดายที่ไม่สามารถจะเลือกได้

2.2 ความขัดแย้งในทางลบ เกิดจากการที่ตัวเองต้องเลือกในสิ่งที่ไม่ชอบเลยตั้งแต่สองถึงสามอย่างขึ้นไป จะไม่เลือกก็ได้ เลือกไปแล้วก็ไม่สบายใจ เพราะสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น บุคคลไม่ชอบ แต่ต้องเลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง

2.3 ความขัดแย้งในทางลบและทางบวก เกิดขึ้นในกรณีที่มีสิ่งต่าง ๆ หรือบุคคลหรือสัตว์ที่ต้องเลือกนั้นถูกใจและไม่ถูกใจในระดับที่เท่า ๆ กันทั้งหมด ตั้งแต่สองอย่างขึ้นไป แต่ต้องเลือกเพียงอย่างเดียว

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อรุวรรณ พันธุ์เนตร (2541) ทำการศึกษาการประเมินความต้องการมีส่วนร่วมและความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวของประชาชน บ้านหาดไคร้ ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ซึ่งผลการศึกษารูปได้ดังนี้ ปัจจัยบุคคล (ระยะเวลาที่อาศัยอยู่) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (ประโยชน์ที่ได้รับ) และปัจจัยด้านจิตวิทยา (ทัศนคติ) ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการมีส่วนร่วมและความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยว ปัจจัยส่วนบุคคล (ระดับการศึกษาและภูมิฐานะ) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (อาชีพ และ รายได้จากแหล่งจับปลาบึก) มีความต้องการให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน ประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีภูมิฐานะแตกต่างกันต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน

ศิริลักษณ์ ตะนะวิชัย (2534) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจของภาคเหนือตอนบนกับการดำเนินงานการศึกษาในระบบ พบว่า สังคม วัฒนธรรม และค่านิยมของประชาชนเปลี่ยนเป็นสังคมเมืองมากขึ้น ประชาชนเลิกประกอบอาชีพเกษตรกรรม และหันมารับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมและค้าขาย รายได้ของประชาชนเคยขึ้นอยู่กับผลผลิตทางการเกษตร

เปลี่ยนเป็นรายได้จากการรับจ้าง ค่านิยมที่มีต่ออาชีพเปลี่ยนไป รวมไปถึงค่านิยมที่มีต่อการศึกษา และวัฒนธรรมท้องถิ่นก็ได้เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

สมบุรณ์ มีบุญ (2543) ได้ศึกษา การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนชนเมืองทางด้าน สังคมเศรษฐกิจ การเมืองและการศึกษา พบว่า ชาวบ้านชุมชนชนเมือง มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ในหลายด้าน คือ ด้านสังคม ได้แก่ ระดับความสัมพันธ์ของชุมชน ทั้งระดับครอบครัว เครือญาติ เปลี่ยนไป กิจกรรมทางประเพณี พิธีกรรม ลดลง ทางด้านเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่อง ระบบการตลาด และการบริโภค ในเรื่องระบบการผลิตทางการเกษตรแบบเดิมที่ไม่มีการใช้ เทคโนโลยีการผู้การผลิตที่มีความจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ การบริโภคเปลี่ยนจาก แบบยังชีพสู่การบริโภคตามกระแสนิยม ทางด้านการเมือง เกิดการเปลี่ยนแปลงเรื่องอำนาจและการ ช่างชิงผลประโยชน์ของชาวบ้าน เดิมผู้มีอำนาจ ได้แก่ กลุ่มผู้อาวุโส คนที่มีฐานะร่ำรวย ต่อมาผู้มีอำนาจเป็นผู้นำที่เป็นทางการและคนมีฐานะ ทางด้านการศึกษามีการเปลี่ยนรูปแบบ ช่องทางสู่การเรียนรู้จากสถานศึกษาที่หลากหลายของชุมชน สื่อต่าง ๆ ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับ เศรษฐกิจ สังคม การเมืองมากขึ้น ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในระดับชุมชน ระบบสาธารณูปโภค ต่าง ๆ การพัฒนาทางเศรษฐกิจของเขตเมืองส่งผลทำให้เกิดการขยายพื้นที่เพื่ออยู่อาศัย และพื้นที่ เพื่ออุตสาหกรรมนอกเขตผังเมือง ทำให้ชาวบ้านในชุมชนชนเมืองขายที่ดินทำกินมากขึ้น เกิดการ ดึงดูดทรัพยากรบุคคลในรูปแบบของแรงงาน ลูกจ้าง และการบริการจากชุมชนมากขึ้น

จุฑารัตน์ เมืองแก้ว (2537) ได้ศึกษาการปรับตัวของชุมชนกิ่งเมืองกิ่งชนบทในภาคเหนือ ศึกษากรณีบ้านเปือ อำเภอบางคอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การปรับตัวของชุมชนด้านการผลิต โดยการผลิตทางด้านเกษตรลดน้อยลง ชุมชนมีการปรับตัวโดยการออกไปประกอบอาชีพ รับจ้างและบริการในเมืองมากขึ้น โดยมีเงื่อนไขที่เกิดจากภายนอกชุมชน คือ การเติบโตทาง เศรษฐกิจ ด้านอุตสาหกรรม การค้าเสรี และการบริการ

จากภาพรวมของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมทุกสังคมถือว่าไม่เคย หยุดนิ่ง และจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ตลอดจนผลกระทบที่ได้รับจากการเปลี่ยนแปลง นั้นแตกต่างกันไป โดยทั่วไปแล้วไม่อาจหลีกเลี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงได้ ชุมชนทุกชุมชนจะอยู่ใน ขบวนการที่ค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นกันได้ชัดในปัจจุบัน การปรับตัวจากชุมชนด้านการ ผลิตทางด้านเกษตรลดน้อยลง หันไปประกอบอาชีพทางภาคอุตสาหกรรมและการบริการมากขึ้น โดยมีเงื่อนไขที่เกิดจากภายนอกชุมชน คือ การเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลักใหญ่

2.4 กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

จากการประมวลข้อมูลที่ได้จากการเรียบเรียงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและการทบทวนวรรณกรรม ผู้ศึกษาได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

